

Likestilling i det pedagogiske arbeidet i barnehagen 2008.

Rapport fra Kvinesdal kommune

1. Bakgrunn

Dette er en fortsettelse av det arbeidet som ble startet i barnehagene i Kvinesdal gjennom prosjektet Kvinesdal et likestilt samfunn 2006 – 2007. Det daværende kommunestyret i Kvinesdal ønsket å gjøre noe med likestillingssituasjonen i kommunen. En årlig undersøkelse fra statistisk sentralbyrå satte kommunen på 384. plass i forhold til landets 434 kommuner. Dette ble tatt tak i på flere måter og barnehagene ble en viktig del av dette arbeidet. De rettet oppmerksomheten mot fedres rolle i barns liv og målte deres deltakelse i foreldremøter og samtaler. Dette ble gjort med bistand fra KUN senter for kunnskap og likestilling (daværende Kvinneuniversitetet Nord) Resultatet viste et svært tradisjonelt mønster, og barnehagene iverksatte flere tiltak for å få fedre med.

Gjennom denne prosessen økte interessen for temaet likestilling og kjønn. KUN, Kvinesdal kommune og barnehagene hadde funnet en arbeidsform som de ønsket å videreføre. Dette ble mulig gjennom prosjektet "Likestilling i det pedagogiske arbeidet i barnehagen. Nå ville de se på hvordan personalet møtte gutter og jenter, å bevisstgjøre seg selv på hvordan hver enkelt er med å skape kjønn og bygge opp under kjønnsroller.

Vårt utgangspunkt er at hvert enkelt barn og hver ny generasjon av barn, finner opp hva kjønn skal bety for dem. Kan det være at voksnes stereotype oppfatninger av kjønn bidrar til å reprodusere et gammeldags kjønnsrollemønster? Biologisk kjønn er knyttet til om man er født jente eller gutt. Sosialt kjønn er knyttet til de forventningene vi har til gutter og jenter fordi de biologisk sett er forskjellige. Hvilken betydning disse biologiske forskjellene får, er kulturelt betinget.

Dette innebærer ikke at vi fornekte at noen kjønnsforskjeller kan ha en biologisk forankring. Samtidig vil vi understreke at de psykologiske og sosiale forskjellene som utspiller seg i atferd, relasjoner og interesser, er et resultat av sosialiseringsprosesser i et samfunn hvor kjønn alltid har hatt – og har – en kulturell betydning som gjenspeiles i våre kulturelle forventninger til kjønn. Derfor er ikke kjønn noe vi først og fremst er, det er noe vi blir (N.Rossholt 2006, Aasebø og Melhus 2005)

2. Målsetting

Overordnet målsetting med prosjektet er å bidra til at alle barn skal kunne oppdage, prøve ut og utvikle sitt potensial uavhengig av kjønn. Gutter og jenter skal ha like muligheter til og bli sett og hørt, og oppmuntres til å delta i fellesskap i alle aktiviteter i barnehagen. Jenter og gutter skal ikke gjøres like, men behandles likeverdige.

3. Metode

På bakgrunn av de ønskene som kom fra styrerne i barnehagene etter første prosjektperiode 2006-2007, ble det utarbeidet en ny plan for gjennomføring av neste tiltak. Sentralt var at de ville prøve ut film som verktøy for å dokumentere sin praksis.

Alle barnehagene gjennomførte møter for å motivere de ansatte til å delta og få innspill til tema for observasjon. Hva ville de med prosjektet? Hva skulle det føre til?

De fikk i oppdrag å diskutere

- Hvor viktig mener barnehagen det er for å nå dette målet?
- Hva vi mener med *å skape kjønn*:
- Er det slik at det finnes et mangfold av posisjoner og væremåter for både gutter og jenter, men ikke alle posisjoner eller væremåter står til disposisjon for jenter og gutter?
- Hva kunne de tenke seg å finne ut gjennom å filme praksis i barnehagen?
- Hvilke situasjoner ville være mest interessante å velge ut for filming?

Ut fra dette formulerte hver barnehage sin problemstilling og valgte ut situasjon de filmet.

Problemstillinger:

Knerten barnehage:

Hvordan forholder personalet seg til mødre versus fedre i garderobesituasjoner?
Hvordan forholder personalet seg til gutter versus jenter i garderobesituasjoner?

Fjotland barnehage:

Korleis er kommunikasjonen mellom barn og vaksen i påkledningssituasjonen?
Er me vaksne like mot jenter/gutar og motsatt? Kven tek mest kontakt av jenter/gutar og er det forskjell i kontakten?

Feda barnehage

Hvordan henvender vi oss til jenter og gutter, og er vi like tolerante overfor begge kjønn?

Rafoss barnehage

Hvordan er kommunikasjonen mellom voksne og barn i Rafoss barnehage?

Barnehagene innhentet tillatelse fra foreldre og tok opp tre timer film hver. Disse filmene ble sendt til analyse ved KUN som laget en presentasjon av funn ut fra den enkelte barnehages problemstilling. Det ble også samlet praksisfortellinger, både for å belyse problemstillingen, og å introdusere dette som metode i det pedagogiske arbeidet.

Praksisfortellinger er en pedagogisk dokumentasjons – og evalueringsmetode for å fange inn typiske trekk ved den praktiske pedagogikken og om barns læring – gjennom fortellinger som personalet selv utforme. Det handler om å ”klippe ut” historier fra livet i barnehagen. Slike praksisfortellinger kan også brukes for å undersøke hvordan det står til med kjønn og likestilling i barnehagen. En viktig fordel med denne metoden er at det gir anledning til refleksjon over egen pedagogisk praksis. Ut fra en konkret beskrivelse av en situasjon, stilte vi spørsmålene:

- Spiller kjønn noen rolle i denne situasjonen?
- Utgjør kjønn noen begrensning for barnas utfoldelsesmuligheter i denne situasjonen?
- Hva lærer barna i denne episoden?
- Kunne noen handlet på en annen måte?

Funnene ble presentert for hver enkelt barnehage hvor det ble reflektert og diskutert. Mulige måter å bryte mønster på ble foreslått. Styrerne hadde også et oppsummeringsmøte i fellesskap, her ble det laget en felles plan for videre tiltak.

4. Resultat

Analysen av filmmaterialet viste at i barnehagene i Kvinesdal er forholdet mellom voksne og barn preget av:

- trygghet og åpenhet
- humor og engasjement
- voksne som tar seg tid og er rolige, blide og vennlige
- voksne som trøster og avleder
- voksne som roser og oppmuntrer
- at langt de fleste voksne er genuint konsentrert om - og interessert i - barna
- voksne som legger til rette for mestring
- voksne som er fleksible og kan løse flere oppgaver samtidig
- barn som tillitsfullt henvender seg til de voksne
- barn som er blide
- barn som takler å vente på hjelp og bistand

men også

- at gutter, oftere enn jenter tiltales med navnet sitt av de voksne.
- at de voksne snakker mer med guttene enn med jentene. Disse samtalene varer lenger, kommunikasjonen er mer direkte og guttene får flere oppfølgingsspørsmål
- at det er mer øyekontakt mellom voksne og gutter enn mellom voksne og jenter
- at gutter får mest oppmerksomhet når det er både jenter og gutter til stede
- at jenter får flere kommentarer som ” Kor flink du e!” og ”Så fin du er” enn det guttene gjør
- at personalet spøker mer med fedre enn med mødre
- at personalet snakker mer med mødrene om barna enn de gjør med fedrene

Det er gjort mange undersøkelser av praksis i barnehager og skoler. Vi tok med en del funn fra disse undersøkelsene i vår diskusjon med personalet. Dette for å vise at barnehagene i Kvinesdal er bare en av mange ulike arenaer der det skapes kjønn og at de er en del av et mønster.

- Gutter får mer positiv og negativ oppmerksomhet..
- Vi reagerer ubevisst forskjellig avhengig av om det er gutt eller jente vi kommuniserer med.
- Det er store forskjeller i kommunikasjonen voksne har med jenter og gutter, både i hyppighet, varighet og tematisk.
- Gutter er gjenstand for synlig individuell oppmuntring og anerkjennelse i langt større grad enn jenter er (Andresen, 1996)
- 80 % av historiene de ansatte har fortalt, handler om gutter (Rossholt 2007, om en studie vedrørende praksishistorier i barnehagen)

5. Mulige videre tiltak:

Barnehagene i Kvinesdal er godt i gang i arbeidet med likestilling, men dette er et arbeid som må pågå lenge. På styremøte ble flere interessante tema å jobbe videre med drøfta:

- Å måle/telle hvordan navn brukes, med mål om å tiltale jenter med navn like ofte som man tiltaler gutter med navn.
- Vurdere bruken av kommentarer som: ”kor fin du er”, ”så tøff/sterk du er” – ”så flink du er” fra voksne til gutter og jenter.
- Intervjue gutter og jenter i barnehagen med fokus på om de opplever forskjell på det å være gutt og det å være jente.
- Intervjue foreldre om opplevelser og ønsker i forbindelse med bringing og henting av barna i barnehagen.
- Arbeide for å flere mannlige ansatte i barnehagene. .
- Bruke litteratur som skaper større rom for mangfold i forhold til kjønn. Eksempler. Albert Åberg, Pippi Langstrømpe, Ronja Røverdatter, Harry Potter. Lage egne fortellinger med gode rollemodeller.
- Arbeide med fagstoff på området.
- Dele i jente- og gutteturer og i fellesturer.
- Likestilling i årsplaner

Diskusjonene om hvilke tema som velges og hvordan det skal gjøres pågår. Dette viser at de prosjektene som er gjennomført har vært med å øke bevissthet om at likestilling er et tema det er viktig å ta tak i, men også at det nytter og at dette er en spennende arbeidsform i utviklingsarbeid.